

Årbok for Karmsund

HAUGESUND MUSEUM

Årshefte 1961-1965

Museums- og historielaget
for Haugesund og bygdene

1966

Dalere fra Håvikfunnet.

Øverste rekke fra venstre 1. Ungarn 1585, 2. Brandenburg-Ansbach 1629, 3. Bispedømmet Lüttich 1666. Nederste rekke fra venstre: 1. Norge 1654, 2. Steiermark 1620, 3. Provinsen Zeeland 1666.

Myntene er her gjengitt i ca. 2/3 størrelse.

Foto: Universitetets Myntkabinett.

Dalerfunnet fra Skjold

Av Carsten Svarstad

Lørdag 22. april 1961 ble det på gården Håvik i Skjold gjort et usedvanlig rikt skattefunn. Gårdbruker Bjarne Eikanger gjorde funnet mens han holdt på med gravingsarbeid på tomten etter et gammelt stovehus, som ble revet for ca. 80 år siden. Funnet besto av 120 dalere, som lå i en skinnpose på et underlag av tre — muligens rester av et skrin.

Finneren, gårdbruker Bjarne Eikanger peker på stedet hvor han fant sølvmyntene, bare en snau spadedybde under jordoverflaten.

De 120 dalerne fordeler seg slik: 2 norske, 1 dansk, 1 polsk, 69 nederlandske og 47 tyske og østerrikske. Funnets eldste mynt er preget i 1585, de yngste (3 stk.) i 1666. Av funnets 120 mynter er bare 7 emittert før år 1600.

Samtlige mynter later til å ha vært ganske godt konservervort da de ble gravd ned — enkelte av dem synes nesten ikke å ha vært i omløp i det hele tatt. Dessverre har de ikke tålt oppholdet i jorden særlig godt. De er alle mer eller mindre skadd — sannsynligvis angrepet av syrer — særlig langs randen.

Gården hvor myntene ble funnet, ligger temmelig avsides ved Ålfjorden, en arm av Bømlafjorden (Kartet s. 9). På 1600-talet foregikk det her en livlig tømmerhandel med hollendere og skotter. Muligens har de 120 dalerne — som jo har utgjort et anelig beløp — tilhørt en skipper som har deltatt i hollendertraden, eller de kan ha vært en tømmerhandlers kontantbeholdning. De kan også være funnet etter et skipsforlis eller de kan være bekommet på uærlig vis — her åpner seg nok av muligheter for å la fantasien få fritt løp.

Det er registrert få dalerfunn i Norge som er større enn dette. De funnene som etter sin størrelse og sammenligning ligner Skjoldfunnet mest, er begge fra Oslo. Det ene ble gjort i Parkveien i 1895, det andre i Nedre Vollgate i 1898. (N.N.Å. 1940, s. 104 nr. 25 og s. 102 nr. 24).

(I det følgende er myntene ført opp stort sett etter samme prinsipp som Hans Holst benyttet i sin artikkel «Tyske og nederlandske mynter fra nyere tid i norske funn» — N.N.Å. 1940, s. 94-121).

Skinnposen som dalerne lå i, laget av to like skinnstykker som var sydd sammen langs kanten og snørt sammen øverst.

H.: 26 cm. Br.: 14 cm.

A. NORGE

1. Frederik III (1648—1670). 1654. Schou 6.
2. Frederik III (1648—1670). 1662. Schou 35.

B. DANMARK

3. Frederik III (1648—1670). 1650. Schou 10.

C. POLEN

4. Vladislav IV (1633—1648). 1634. Jfr. Gumowski 1565

D. TYSKLAND

1. *Det Habsburgske monarki.*

Keisere

a. Tirol

- 5—7. Rudolf II (1576—1612). 1603, 1604, 1605. Jfr. Aichholz, Tafel 11, nr. 12—13.
8. Rudolf II (1576—1612). 1611.
9. Ferdinand II (1619—1637). 1621.

b. Nedre-Österrike

10. Ferdinand II (1619—1637). (Wien). 1624.
11. Ferdinand II (1619—1637). (Wien). 1626.

c. Steiermark

12. Ferdinand II (1619—1637). (Graz). 1620. Wellenheim 8858.

d. Ungarn

13. Rudolf II (1576—1612). (Nagybania). 1585. Aichholz, Tafel 13, nr. 12.
14. Rudolf II (1576—1612). (Kremnitz). 1594.

e. Böhmen

15. Ferdinand II (1619—1637). (Prag). 1624. Aichholz, Tafel 19, nr. 1.

Erkehertuger

a. Tirol

- 16—19. Ferdinand (1564—1595). U.å. Jfr. Aichholz, Tafel 9, nr. 19.

- 20—23. Maximilian (1612—1618). 1615, 1616, 1617, 1618. Jfr. Windisch-Grätz 2707.
- 24—26. Leopold (1620—1632). 1620, 1620, 1621. Jfr. Wellenheim 9295—8.
- b. Elsas
27. Ferdinand (1564—1595). U.å. Jfr. Windisch-Grätz 2963; Jfr. Aichholz, Tafel 10, nr. 26.
28. Leopold (1620—1632). 1622. Enzenberg 504.
29. Leopold (1620—1632). 1632. Enzenberg 533.

II. Braunschweig.

- a. Wolfenbüttel
30. Heinrich Julius (1589—1613). (Zellerfeld). 1612. Jfr. Reimmann 8800; jfr. Cumberland IV, nr. 735.
31. Friedrich Ulrich (1613—1634.) 1632. Jfr. Cumberland IV, nr. 979—980.
32. Friedrich Ulrich (1613—1634). 1635. Jfr. Cumberland IV, nr. 1007.
- b. Wolfenbüttel — ny linje
33. August der Jüngere (1634—1666). 1639. Jfr. Cumberland VI, nr. 69.
- c. Lüneberg-Celle
34. Christian Ludvig (1648—1665). 1656. Jfr. Cumberland VII, 1, nr. 1038.
- d. Lüneburg-Grubenhagen
35. Friedrich (1636—1648). 1640. Cumberland VII, nr. 585.

III. Sachsen.

Albertinske linje.

36. Johann Georg I (1611—1656). 1626. Jfr. Windisch-Grätz 14423.

IV. Brandenburg-Ansbach.

37. Friedrich, Albert og Christian (1625—1634). 1627. Katalog Karl Kress nr. 118, 1961, nr. 3069.

V. Oldenburg.

38. Anton Günther (1603—1667). 1660. Merzdorf 71 var.

VI. Pfalz.

Zweibrücken-linje.

39. Johann der Jüngere (1604—1635). 1624. Reimann 4399 var.

VII. Ulm.

40. 1635. Jfr. Reimann 7088.

VIII. Worms.

41. 1624. Joseph 337a.

IX. Hamburg.

42. 1621. Gaedechens II, s. 248, nr. 403 var.

43. 1623. Gaedechens II, s. 248, nr. 414 var.

X. Lübeck.

44. 1647. Jfr. Reimann 6837.

XI. Rostock.

45. 1639. Grimm 201 var.

XII. Erkebispedømmet Salzburg.

46. Paris (1619—1653).)1623. Jfr. Bernhart und Roll 2410.

XIII. Bispedømmet Ratzeburg.

47. August, hertug av Braunschweig-Lüneburg (1610—1636). 1636.
Jfr. Windisch-Grätz 16930.

XIV. Bispedømmet Lüttich.

48—51. Maximilian Heinrich (1650—1688). 1663, 1663, 1666, 1666.
Jfr. de Chestret de Haneffe 639.

E. NEDERLANDENE

a. Spansk Nederland.

I. Brabant.

52. Abert og Isabella (1598—1621). Antwerpen. 1617. Jfr. Witte 913.
53—54. Philip IV (1621—1665). Bryssel. 1631, 1652. Jfr. Witte 1026.
55—58. Philip IV (1621—1665). Antwerpen. 1625, 1632, 1632, 1651.
Jfr. Witte 1007.

II. Flandern.

- 59—61. Philip IV (1621—1665). 1636, 1636, 1653.

b. Republikken for Nederland.

I. Utrecht.

- 62—67. 1607, 1619, 1622, 1622, 1629, 1631. Jfr. Verkade pl. 103, nr 3.
68. 1651. Jfr. Verkade pl. 104, nr. 1.
69. 1659. Verkade pl. 105, nr. 1.

II. Holland.

70. 1622. Jfr. Verkade pl. 46, nr. 4.

III. Zeeland.

- 71—79. 1619, 1622, 1623, 1642, 1651, 1652, 1655, 1657, 1660.
Jfr. Verkade pl. 85, nr. 1.
80—81. 1663, 1666. Jfr. Verkade pl. 85, nr. 3.

IV. Geldern.

- 82—97. 1611, 1619, 1621, 1622, 1648, 1649, 1649, 1650, 1650, 1654,
1654, 1655, 1656, 1657, 1658, 1659. Jfr. Verkade pl. 9, nr. 1.
98. 1660. Jfr. Verkade pl. 9, nr. 3.

V. Friesland.

- 99—100. 1629, 162(?). Jfr. Verkade pl. 122, nr. 3.

VI. Vestfriesland.

- 101—102. 1596, 1598. Jfr. Verkade pl. 63, nr. 3.
103—114. 1620, 1620, 1621, 1621, 1624, 1646, 1651, 1651, 1656,
1656, 1657, 1659. Jfr. Verkade pl. 64, nr. 3.

VII. Kampen.

- 115—117. 1655, 1655, 1655. Verkade pl. 161, nr. 1.
118. 1660. Jfr. Verkade pl. 161, nr. 4.

VIII. Zwolle.

119. U.å. Windisch-Grätz 11874.
120. 1650. Jfr. Verkade pl. 171, nr. 2.

LITTERATUR

- Aichholz*: V. Miller zu Aichholz, A. Loehr, E. Holzmaier. Oesterreichische Münzprägungen 1519—1938. Wien 1948.
- Bernhart und Roll*: Max Bernhart und Karl Roll. Die Münzen und Medaillen des Erzstiftes Salzburg. I—II. München 1929 —30.
- de Chestret de Haneffe*: J. de Chestret de Haneffe. Numismatique de la Principauté de Liège. Bruxelles 1890.
- Cumberland*: Eduard Fiala. Münzen und Medaillen der welfischen Lande. Sammlung des Herzogs von Cumberland. Leipzig 1904 f.
- Enzenberg*: Münzsammlung Arthur Graf Enzenberg. Katalog Adolph Hess 19.3.1935.
- Gaedechens*: O. C. Gaedechens.. Hamburgische Münzen und Medaillen. I—III. Hamburg 1850—1876.
- Grimm*: Ed. Grimm. Münzen und Medaillen der Stadt Rostock. Berlin 1905.
- Gumowski*: M. Gumowski. Podrecznik numismatyki polskiej. Krakowie 1914.
- Joseph*: Paul Joseph. Die Münzen von Worms. Darmstadt 1906.
- Merzdorf*: J. F. L. Th. Merzdorf. Oldenburg's Münzen und Medaillen. Oldenburg 1860.
- Reimmann*: Münzen und Medaillen-Cabinet des Justizraths Reimmann in Hannover. Katalog Adolph Hess. I—III. Frankfurt am Main 1891 f.
- Schou*: H. H. Schou. Beskrivelse af Danske og Norske Mønter 1448—1814 og Danske Mønter 1815—1923. København 1926.
- Verkade*: P. Verkade. Muntboek. Schiedam 1848.
- Wellenheim*: Verzeichnis der Münz- und Medaillen-Sammlung Leopold Welzl von Wellenheim. Wien 1844 f.
- Windisch-Grätz*: Eduard Fiala. Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz. I—VII. Prag 1895—1917.
- Witte*: Alphonse de Witte. Historie monetaire du Brabant. I—III. Anvers 1894—1899.